



Tomáš Šebek

Nebe nad Jemenem

Pa
se
ka

V jihozápadní Asii
s Lékaři bez hranic





**Nebe
nad
Jemenem**

Tomáš Šebek

**Nebe
nad
Jemenem**

V jihozápadní Asii
s Lékaři bez hranic

Paseka

Názory publikované v této knize nerepresentují stanoviska organizace Lékaři bez hranic (Médecins Sans Frontières, MSF) a jsou ryze osobní výpovědí autora.

Osoby v této knize jsou skutečné, avšak jejich jména mohla být změněna.

© Tomáš Šebek, 2019

Photos © Tomáš Šebek, 2019

ISBN 978-80-7637-005-0

Čekám na znamení

Doprdele! Tohle nesnáším. Musím hned v první větě knihy nadávat? No musím! Je to touha verbalizovat ten pocit.

Pocit, co máte, když se loučíte s milovanými. Nejradši bych hned použil další vulgarismus, ale musím se krotit. Slíbil jsem mamince i dalším dobrým lidem, že budu slušný.

Jemen. Tam teď mířím. Podle mých zkušeností to mají horší ti, kdo zůstávají.

Nejsi smutná? Je ti dobře? Myslím fyzicky.

Nejsem smutná! Na to s tebou nikdy nebyl čas. Jsem nasraná!

To já dobře vím. A je to naprosto v pořádku. Mnohem lepší, než kdyby byla smutná. Být mou ženou není jednoduché. Skoro bych řekl, že není nic těžšího. Je právem našťvaná. Ať uděláte dopředu cokoli, necháváte v tom toho druhého vlastně samotného. Jistě, napíšete, zavoláte, jste tam někde na druhém konci světa. Je to tíživý pocit vlastní nezodpovědnosti a neschopnosti být tam i tady, když vás potřebují.

Tak opravdu nejsi smutná?

Ne, opravdu jsem jenom nasraná.

V pořádku. Už o tom nebudeme mluvit. Naštěstí volá veterinář. Kůň má něco se šlachou. A hele, co budeme dělat v létě?

Díky kolegům z pražské pobočky a dalších kanceláří Lékařů bez hranic se ke všem materiálům o Jemenu a své konečné destinaci dostanu s několika týdenním předstihem. Využil jsem i své letité kontakty, abych se poptal. Takhle vybavenou databanku dlouho před odjezdem jsem snad ještě neměl. A slibuji si, že si to všechno v klidu a včas přečtu. No... nepřečetl jsem to. Zvládl jsem pár nejdůležitějších informací, a jen letmo. Touha psát další reportáž převážila nad zodpovědnou četbou podkladů.

Co ještě? Vybrzdíuji s narvanými plány operací. To abych stihl odbavit všechny pacienty po operacích i v poradně. Až na výjimky jsem to dal. Naplánuji pacienty po návratu. Letos už nejen v Nemocnici Na Františku, ale také na endoskopiích v MediEndo. Dotahuji i ty onkochirurgické. Do posledního momentu, e-mailu a telefonátu lomcuji okolím a křičím: „Hele, světe, tady je online lékařské poradenství a objednání uLékaře.cz!“ Omlouvám se skoro z desítky nabídek na účasti na přednášce či kongresu jen během jara. Ruším anebo posouvám rozhovory s novináři. Vypnu dočasně Messenger, kam mi denně chodí třicet zpráv od pacientů. Zaplatím složenky. Udělám inventuru všech pokažených věcí v domácnosti a kolem ní. Chci být alespoň teď trochu víc doma. Zastavím se za našima. Snažím se urvat alespoň kousek času na trénink na Ironmana. Že by se to letos konečně povedlo, nebo si zase něco zlomím?

S Káčou jsem se loučil už doma. Zaměstnal jsem ji, chudáka, tím, aby si postahovala své umělecké fotky z karty a já si ji mohl vzít do svého foťáku. Alespoň si to konečně zálohuje. Pusa. Objektí. Šimon mi předává můj starý Canon na letišti, kam se záhadným způsobem dostal za třináct minut z Foto Škoda, kde mi do foťáku koupil náhradní díly. Pusa. Objektí. Dá mi pusu, Adame? Naznačí, ale čeká ji ode mě. Ještě to neumí. Objektí. A už někam letí v myšlenkách a batolí se na svých rychlých nohou kamsi do víru letišť. Žena. Pusa. Objektí. A ještě dvě. Silně. Beze slov.

V pondělí mi volala Veritas. Jo, ta od prezidenta Havla. Řešili jsme spolu jednoho pacienta. Prý ať mě bůh provází. Zná mě. Už jen ze sportu namítám, že jsem ateista a že se musí v Jemenu vejít vedle Alláha. Prý se vejde.

Aniž to stačím říct, automaticky mi nabídnou Emergency Exit. Umíte anglicky? Ne, odvětim přesvědčivě. Nevadí. Prima. Sedím a testuju, jak dlouho mi nechají otevřený Mac na klíně. Byť ho po hlášce, že se máme vypnout a zastrčit, viděli tak desetkrát, a ačkoliv stevard sedá hned proti mně, já pořád píšu! Jsem neviditelný. Už takhle brzy se začnou dít zázraky? Ty se v letectví dějí. Vybaví se mi, jak jsem před měsícem až do posledního momentu nouzově sedal poprvé v životě (a doufám naposledy) do pole u Temelína. Padesát metrů nad zemí jsem konečně otevřel omylem přiškrcený přívod paliva, který jsem si nevědomky přivřel při ohřevu karburátoru. Osoba vedle mě ani nemrkla. To bylo ještě děsivější. Jak asi umím být tedy přesvědčivý?

Z pražského letiště jsem ještě zavolal ženě.

Tak co, v pohodě?

Jo, už jsme v normálním módu „Ty jsi v pytli a my tady sami“. Nemůžu být smutná ani brečet, protože jsem v Lidlu u pokladny a Adam rekvíruje nákup. Měj se, užij si to, my budeme dobrý.

Zná mě. Je statečná. I proto jsem si ji kdysi vybral. Zato netuším, proč si ona vybrala mě.

Poslední telefonát patří mé živé mrtvé schránce. Vypínám.

Čekám na znamení.

Něco se musí stát třeba s letenkou. Tu do Jižního Súdánu jsem ztratil těsně před nástupem do letadla.

Nic.

Znamení. Volám tě!

Přijde na poslední chvíli. Na gatu mi omylem přetrhnou letenku z Istanbulu do Džibuti, ne tu z Prahy. Vytisknou mi s omluvou novou, ale do Bahrajnu. Díky, reklamuju a hurá! Usmívám se na červenající se slečnu. Kuky s Bublinou projeli

Haiti, Afghánistán, Jižní Súdán a teď jedou s novým, zatím bezjmenným kolegou do Jemenu.

Znamení. Bude to dobrá mise!

San'á

Potím se. Jsem vystresovaný, přetažený, smutný. A potím se. Znáte to. Většinou nám vlastní pot nevadí. Třeba na ten „sportovní“ jsme zvyklí úplně. Ale vzpomeňte si na pot zkouškový nebo provázející nepříjemné jednání, lékařský zákrok nebo těžkou životní situaci. Tenhle pot smrdí! Tělo není hloupé, reaguje na různé situace i složením a vůní potu. Potím se a smrdím na letišti v Istanbulu. Snažím se zabavit pozorováním světového lidského panoptika na bráně do Blízkého i Dálného východu. Afričané, Číňané, Arabové, Židé, Japonci, matky, děti, bezvěrci, věřící, obchodníci, turisté, studovaní i negramotní, cestovatelé, slušní a neslušní lidé. Bez ohledu na barvu, náboženství, kmenovou příslušnost anebo politickou sympatii – tady na letišti smrdíme všichni úplně stejně.

Pročítám materiály a to nejpodstatnější nacházím v e-mailech od Malika, alžírského buddyho z první mise na Haiti v roce 2010. Je teď součástí Berlin Medical Unit pod ženevským operačním centrem Lékařů bez hranic. Snaží se programově vylepšovat vše kolem anestezie napříč projekty, které pod Ženevu spadají. Všeobecná nemocnice Al-Káida mezi Taizem a Ibbem,

kam mám namířeno, je skoro plně v rukou místních spolupracovníků. Projekt funguje už tři roky a většina místního personálu ví, co má dělat. Jde o zemi, kde je naštěstí dostatek vzdělaných a kompetentních lidí. Pak jde předání do rukou místních vzdělců rychleji. Pro mě to ale znamená obrovskou výzvu. Velmi pravděpodobně se budu v roli experta pohybovat mezi lidmi, kteří vědí a umějí všechno mnohem lépe než já. Bude to zkouška mé pokory a tolerance k místním specifickým přístupům a také kompromis mezi nekompromisními standardy Lékařů bez hranic a lokální zkušeností. Nebojím se, že bych neměl co dělat. V každé situaci nacházím pro sebe to pozitivní. Ale jaká bude tahle mise?

S hlavou plnou těkavých myšlenek sedám do další bílé krávy, která mě za chvíli vynese na istanbulské nebe plné hvězd a dopraví do Džibuti. Splín nechávám nadobro tady, dál se mnou nepoletí. Není na něj čas a během mise řeším jediné: abych se i já pokusil to nejlepší ze sebe předat svým místním kolegům a pomohl jim lépe zvládat válkou stíženými pacienty. Očekávání zůstává. A jak jsem tak děsně napjatý a mozek jede na plné obrátky, budím se o pár hodin později v Džibuti a audiokniha Proč spíme ještě stále běží. Kdo říkal, že je tohle letiště komplikované? Asi ten, co nikdy opakovaně neprošel odbavením v jihosúdánské Džubě. Mám zůstat v tranzit area, budu pokračovat do Jemenu. Opustit letiště je nežádoucí. Znamená vízum, náklady s transportem, ubytování. Pasovka je rychlá, vystupuje jen pár lidí, zbytek letí do Mogadiša. Hned za pasovkou vypudila bílá kráva mého Mamuta na zavazadlový transportér. Snažím se domluvit, kde přesně je ta tranzit area? Než to zvládnou, vystrkají mě před letiště. Aha!

A zase tam stojí. Vždycky tam stojí. Spoléhám se na to už léta. Na konci úmorného cestování, dezorientace a obav stojí někdo od Lékařů bez hranic. Řidič v bílé vestě s logem MSF. Veze mě do džibutského guesthousu. Neudělal jsem chybu, když jsem se ocitl před letištěm. Chtěli mi poskytnout dvouhodinový

odpočinek, než poletím dál. To je milé. Po cestě míváme nejprve depresivně vyhlížející budovy, každá obehnaná ostnácem. Pak se před námi otevře pohled na moře. Scénérie graduje fotbálkem místních na pláži. Tady je svět v pořádku.

Na základně vyluxuju lednici, už zcela automaticky najdu ručníky a lezu do studené sprchy. Všechno je na misích Lékařů bez hranic stejné. Pochopíte to hned na druhé misi. Mezi jednotlivými pokoji pro hosty budou i ručníky ve skříních na chodbách na správném místě. Wi-fi jede, pošlu první díl zpravodajství. Zpět na letiště. Rychlé odbavení a do Beechcraft MSF nastupuji s Deputy MedCo pařížského operačního centra. Před nástupem zahromují tři francouzské Mirage, když se na konci ohnivého ocasu odlepí z letiště.

Blik. To se mi po hodinovém letu zase rozsvítilo, když jsem odplul do krásného snění. V Čechách už dávno nesním. Mozek mi tam upadá do čtyřhodinových kómat.

Z letadla vystupuji sám, kolega letí do Adenu. Piloti samozřejmě také, kdyby byl někdo na pochybách. Obrovský tranzitní Cobus spolkne jen mě a doveze asi dvě stě metrů přes plochu. V příletové hale jsem také sám. Veškerý civilní letový provoz nad Jemenem je zastavený. I naše letadlo musí udělat okruh Džibuti - San'á - Aden - Džibuti za tři hodiny, jinak se musí na území Jemenu zdržet do dalšího dne. Asi proto kopilotuje taková dvoumetrová Irka? Nahulákala mě do letadla a zas z něj vyhulákala div ne ještě při rolování. Usmívala se u toho. V hale pobíhají tři kluci. Podle podoby s jejich otcem sedícím za přepážkou hádám, že dneska asi není škola. Když můj pas zmizí v ruce policisty na dlouhých deset minut někde v útrobách letiště, už dávno nezmatkují. Vrábí se. Vždycky se vrátí. V klidu čekám, směju se na kluky a na jejich otce, oni zase na mě. Bum a mám finální vízum do Jemenu! Mamut zase přistál se mnou a hned u brány čeká kolega Hamíd. Vysvětlujeme šéfovi místní bezpečnostní služby, že moje Suunto hodinky nemají zabudovanou kameru,

a nastupujeme do auta. Jsme tu takzvaně low profile – kromě MSF znaku na střeše jedeme obyčejnou toyotou.

Hamíd mi při průjezdu městem sděluje první informace. Bedlivě poslouchám. Jako vždycky, když mluví místní člověk, který má u mě největší respekt. V zimním období a před období dešťů je město hnědavě šedé, pokryté silnou vrstvou prachu. Před válkou muselo být krásné, ale nikdy jsem tu nebyl, nemám srovnání. Přestože se do města zakously boje, silnice jsou prvotřídní a letištní tranzit houstne až v centru. Tep arabského velkoměsta mě dnes spíše uklidňuje. Hamíd ukazuje na jednotlivé významné budovy a přitom mírně stoupáme mezi skaliska, která jsou ale hustě zastavěná pro tuto část světa tak typickými budovami. Z některých jsou ruiny. Bombardování, hlásí suše Hamíd. Po pár kilometrech zahneme do úzké uličky a jsme na základně. Je to rozlehlý čtyřpatrový dům s malou zahrádkou a parkovištěm. Strážní se zubí, vítají nás a já vplouvám hlavním vchodem dovnitř, aby mě pozdravili moji čtyři noví a dočasní spolubydlíci.

Neskutečné. Za dvacet čtyři hodin přesně se z nejmírovější země na světě dostanu do pokoje pro hosty v zemi, která je co do bezpečnosti na posledních příčkách ze sto šedesáti tří GP Indexem sledovaných zemí. Jsem v Jemenu. Hamíd mě informuje, jak probíhá pohyb na místě, sděluje mi základní bezpečnostní pravidla, odebírá mi pas a hlásí, že čtvrtek a pátek jsou tady víkend, takže pojedu v sobotu. Sám, jen s řidičem. Pět hodin. Instrukce radiooperátora mi dá až později, budu velitelem našeho mikrokonvoje. Zamnu rukama. To bude jako v Jižním Súdánu, když jsem přejížděl frontovou linii mezi Agokem a Mayomem. Ano, ztratil jsem se. Peter mě během poledního happy shooting (zřejmě z kalašnikova) brífuje, že na střechu se nechodí, ven se nechodí, nikam se nechodí. Dělá admina pro lidské zdroje a zároveň finance. Známe se z Agoku. Je unavený, jiného si ho ani nepamatuju.

U oběda sedíme čtyři a Dani, která je odpovědná za medicínskou agendu našich čtyř projektů včetně Kilo Hospital, mi s plnou pusou hlásí, že na nejzajímavější brífink bude čas zítra. A že si dá záležet. Protože když vidí chirurga, tak ví, že bude potřebovat mnohem více času, bude muset mluvit pomalu, srozumitelně, dělat pravidelné přestávky a hodně věcí opakovat. Já se zatím dusím nejpálivější částí jídla, která byla schovaná mezi ostatními extrémně pálivými částmi pokrmu. Slzím ještě víc, když si Dani nasadí jakousi tradiční čelenku a vykládá dál. Ano, nejsou to slzy žalostné. Doslova hýkám smíchem, který je nejen reakcí na Danino improvizované představení, ale po dlouhé době ventilem všech nahromaděných frustrací. Bože, já se směju zase jako malej!

Slepičky a vajíčka

Běžím nahoru jako o život! Pod střešou to otočím a po třech schodech valím dolů do suterénu tam, kde tuším vstup do bunkru. Takzvaná Safety Room. Tu má každá mise Lékařů bez hranic. Je to první stupeň ochrany před vážným nebezpečím. Pokud nebezpečí trvá, přichází na řadu evakuace.

Přestože zvenku slyším hned několikrát za den jednotlivé výstřely i celé dávky z automatických zbraní, neběžím se schovat. Zahájil jsem sezonu indoorových běhů. V Jemenu ve všech našich projektech platí přísný zákaz vycházení, a tak jsem oprávil starou taktiku z Afghánistánu a začal s běžeckým výstupem na místní Sněžku. Čtyři patra a osmdesát schodů. Střídám výběhy nahoru po jednom a po dvou schodech. Uvnitř baráku rozhodně není vzduch jako u nás venku v Brdech. Už po pár výškových metrech se mi trochu točí hlava. Hodinky mi ukazují 2048 metrů nad mořem? Tak to spíš stoupám na Gerlach!

A druhý den ráno vstanu, zařvu a zase si lehnu. Přepálené starty vrcholových horolezců... To jako vrcholový-poschodový běžec dobře znám! Lýtka mi zkameněla a achilovky se proměnily ve dva elektrické kabely. Vždycky když se na nich zhoupnu,

dají mi rádkovou ránu. Střelba v noci pokračovala. LiveUAMap (Live Universal Awareness Map), kde už měsíce sleduji i pohyb ISIS, Sýrii a další regiony, mi večer poslala alert: *3 loud explosions heard at the east of the Yemeni capital San'á*. Ale no tak! Prý to nemám tolik žrát, říkají místní. Slyšel jsi snad něco? Neslyšel. No tak vidíš!

Střelbu jsem ale slyšel. A dál se přitom klidně věnoval spánku na jednu hemisféru. V afghánském Kundúzu bylo kašlání kalacha běžná zvuková kulisa. Nad ránem muezzina doprovází opakované happy shootings. Něco se povedlo, tak se pustí dávka do vzduchu.

Mně se taky něco povedlo. Moje děti. Jedenadvacetiletá Kateřina zaplavila Prahu svou grafikou pro Den dětské onkologie. Osmnáctiletý Šimon doprovází do Ameriky jednoho velmi zdatného choreografa. A skoro dvouletý Adam mi do telefonu řekl na dobrou noc „hají“. *Chalás*.

Knihy Proč spíme mi má práve na to, proč spíme, odpovědět. Ani tady se moje tělo nehodlá smířit s tím, že po něm chci výtlok alespoň šesti hodin nepřetržitého spánku. Ještě než si ráno uvědomím, že jsem vzhůru, ruce už se sápu po mobilu a tlapkají na nožas. Chci poslat další raport. Už to není legrace, jako když jsem to posílal jen pár lidem domů. Po první, už takhle výrazně redukované dávce adresátů mého spamu vrací se mi od Gmailu hláška *Bounced*. Super. Ještě párkrát zkusím větší dávky a zjišťuji, že včera první příběh jistě nepřišel zdaleka všem. *Bounced. Bounced. Bounced!* Pěním, jak to jen chirurgové umí. Ale znovu sedám, redukuji dávky na čtyřicet devět adres a vyhrávám. Odchází všechno, i když jsem si dneska pomohl i ze sekundární adresy. Tolik IT okénko amatérského spammera.

Dopoledne v kuchyni pročítám kompletní End of Mission Report kolegy anesteziologa z listopadu 2018. Nemocnice a město se fakt jmenuje a vyslovuje „alkajda“. Proto jí říkáme Kilo. Asi by to neznělo moc dobře: Lékaři bez hranic v Jemenu



provozují nemocnici Al-Káidu... Můj drahý bývalý kolega anesteziolog a Jemenec v jedné osobě Ajjúb mi psal, že Usáma bin Ládín se prý narodil v Ibbu. Fajn, to je třicet minut jízdy autem z Kila. Zítra tu štreku jedu. Dvacet stránek nahuštěného čtení evidentně v dobrém slova smyslu zavilého anesteziologa mi dává vhled do zdravotnických aktivit Kila a plynule mě přenáší do dnešního brífinku vždy veselé Danielle, křehké čtyřiatřicetileté Kanadanky, která se na židli koordinátora zdravotnických aktivit v Jemenu usadila na rok, ze kterého jí zbývá jedenáct měsíců. Představuje mi postupně čtyři projekty na jedné straně frontové linie, které ženevské operační centrum Lékařů bez hranic zajišťuje. V rámci naší neutrality kolegové z dalších operačních center zajišťují péči pro změnu na druhé straně fronty. Kilo Hospital je náš největší projekt. Dozvídám se postupně jména kolegů, jejich zařazení, dostávám informace o vybavení a struktuře nemocnice. Stojí tam prý nevyužitá rentgenová C-rameno. Dani se ptá, nechceš ho, Tome, rozhybat?

Po Dani graduje série brífinků posledním, po tom mediálním je pro mě druhý nejdůležitější. Zítra jedu přes dvě stě padesát kilometrů autem jenom s řidičem. Ptám se logistika Francesca na každý detail. Venku jsem obhlížel náš vozový park. Už se ke mně doneslo, že Toyota řadu let vyráběla LC hardtopy už jen kvůli Lékařům bez hranic. S produkcí teď končí. Na parkovišti stojí hiluxy. Časy se mění. Je to škoda. Původní toyota patří k symbolům MSF.

Prezident Hadi versus bývalý prezident Saleh. Několik zájmových skupin na jedné i druhé straně. Údajní povstalečtí Hútíové zastupují majoritu v bloku podporujícím bývalého prezidenta Saleha, který byl ale minulý rok zavražděn. Ansar Allah neboli Partisans of God čili boží partyzáni, tak si říkají. Z mého pohledu mají pod kontrolou severozápad Jemenu. Antihútíové společně se Saúdskou koalicí ovládají jih a obrovskou plochu na východě. Kdesi uprostřed území operuje AQAP neboli al-Káida.



Berte to jako velmi zjednodušený pohled někoho, kdo se na to dívá pár hodin a poprvé pořádně. Je to mnohem komplexnější konflikt s více než dvěma desítkami zájmových skupin a zainteresovaných okolních i dalekých států.

Pozdní oběd. Co to tady jíme? Včera přistál na stole tradiční chléb v podobě placek. Chodím do lednice mlsat domácí bílé jogurty. Mají konzistenci aspiku a přijde mi, že nejsou ani nízkotučné, spíš rovnou *less than zero fat*. Ale chutnají výtečně, jsem mléčný typ. Mléko je jako obvykle krabicové a nechutná mi. Pro toho, kdo po prvním hltu pozná například rozdíl mezi Kunínem a Olmou, je to jako pro pivaře návštěva nepovedeného mikropivovaru s konzumací samoseru. Malé, sladké banány dominují běžně dostupnému ovoci. Obrovským vodnima melounama by se tady v klidu mohla ládovat Těžká Barbora. Zatím se absolutně nevyznám v místních omáčkách. Podle barev je nemá smysl rozdělovat. Děním je na pálivé, pálivější, zatraceně pálivé a kurevsky pálivé. Zato maso s cibulí mi jede. Je to jediné teplé jídlo, po kterém mi nehoří hlava, neotečou rty a mohu dále používat jazyk k artikulaci. Tolik z kulinářského okénka antigurmána Tomáše.

Než dneska vystoupám na Gerlachovský štít, jdu umýt nádoby po sobě a svých spolubydlících. Vzpomínám na naši krásnou myčku. Taková hranatá krabice to je, voda v ní vesele šplouchá, tiše si vrní a za hodinu vyplivne nádoby, kterého se zase můžu dotýkat. Upřímně, doma se ho dotýká moje žena. Já se totiž neštitím zaneseného záchodového odpadu, lidského lejna, krve, moče, slin a dalších sekretů, se kterými se jako chirurg potkávám. Zato s nejvyšším odporem sáhnu po ulezelém použitém talíři v dřezu, plném zákeřných bakterií, které mě jistě chtějí ukousnout. Naštěstí se tady můžu při mytí rozptýlit pohledem z okna, které je hned za linkou. Dívám se do zahrádky přilehlého domu, kde mezi ovocnými stromky pobíhají krásné bílé slepičky, které nám jistě posnášely těch osmdesát čtyři vajíček,

co jsou úhledně vyskládaná v naší ledničce. Ach jo. Tak jsem v jemenském San'á, anebo se dívám brdskému sousedovi za stodolu, jak mu dupou králíci? Není ve světě lidí rozdílu žádného. Skoro všichni totiž máme rádi slepičky a vajíčka.

Kilo!

Počkej, nerozumím! Na kterých pozicích přesně se mám při přesunu hlásit? Kde najdu číslo radiooperátora a kterým telefonem ho vytočím? A k čemu jsou tyhle papíry a na co potřebujeme tolik kopií? A tady zase nějaký soupis léků, to je něco jako dodací list? V kolik přesně vyrazíme? Mám si s sebou vzít nějakou vodu a jídlo? Hajdare, rozumíš mi vůbec? Rozumíš anglicky? Moc ne. Hajdar mluví několika anglickými slovy tím více a rychleji, čím méně rozumí mým otázkám. Zachytím mezi slovy francouzštinu.

Ty umíš francouzsky?

Tady jde o všechno, pojedu sám, velím konvoji, poprvé v Jemenu a vůbec nic nechápu.

Jo! Umím, a ty?

Já blbě. Ale zkusme to, mluv pomalu. Aha! Takže na papíře mám napsané názvy vojenských checkpointů, za kterými mám volat číslo radiooperátora z malého telefonu, co mi Hajdar pokládá do ruky. Na papíře jsou napsané kilometry trasy, kde přesně se mám hlásit. Kopie papírů jsou dopředu vyžádaná povolení k průjezdu, další dokumenty jsou průvodky k lékům,